

Voorafgaand aan het radiospektakel *Serious Request* (met dj's in het Glazenhuis in Groningen) reisden (ex-)minister van Ontwikkelingssamenwerking Bert Koenders en 3FM-dj Eric Corton naar Burkina Faso om de noodzaak van malariabestrijding met eigen ogen te aanschouwen.

3 Nederland zou niet moeten beginnen met NL-AID. Dit is een ouderwetse benadering die lijkt op de technische assistentie uit de periode van het moderniseringsdenken.

4 Ontwikkelingssamenwerking moet zich richten op het bieden van oplossingen voor cruciale en strategische vraagstukken – dat is meer dan het simpelweg kiezen van landen of thema's. Hoe garanderen we voedselzekerheid voor een bevolking die de komende decennia snel groeit en vergrijsd en steeds mobieler wordt? Hoe beheersen we de snelle urbanisering en kunnen we zorgen voor duurzame steden? Hoe gaan we om met de verhoogde mobiliteit, vooral van jongeren? Wat betekent ontwikkeling als het niet langer gaat om *development at home*, en 'terugkeer' geen optie meer is voor grote groepen van de bevolking? En wat doen we nu de westerse weg naar economische groei geen optie meer lijkt voor armere landen. Ontwikkelingslanden kunnen zich niet op dezelfde vervuilende en verkwistende manier ontwikkelen als wijzelf hebben gedaan.

Verbreiding van de ontwikkelingsagenda zonder minister van OS is gevaarlijk

5 Voor het oplossen van veel ontwikkelingsproblemen is alleen Nederlandse expertise niet voldoende, maar moet *wereldwijde* expertise worden aangeboord. Nederland kan een trekkersrol vervullen bij het wereldwijd bundelen van expertise en het ontwikkelen van innovatieve programma's voor thema's die tot nu toe onvoldoende zijn opgepakt, zoals hiervoor genoemd.

6 In plaats van een selectie van (tien) landen kan Nederland beter kiezen voor interventies in regio's die onderling samenhangen. Ontwikkelingsproblemen zijn vaak niet lokaal en/of vereisen een grensoverschrijdende aanpak. In veel gevallen gaat het niet om landen maar stelsels van regio's die (wereldwijd) met elkaar zijn verbonden.

7 Eigenlijk zouden niet donoren maar ontwikkelingslanden moeten kiezen met wie ze willen samenwerken. Pas als ons aanbod ertoe doet en aansluit bij urgente problemen zijn we aantrekkelijk (ook in vergelijking tot nieuwe donoren, zoals China).

8 We moeten kritisch nadenken over de suggestie dat we via 'modern' ontwikkelingsbeleid 'win-win'-situaties kunnen creëren. Leveren directe investeringen inderdaad een bijdrage aan de economische groei en armoedebestrijding (werkgelegenheid)?

Is circulaire migratie wel een reële optie? In veel situaties vallen de veronderstelde voordelen tegen. Machtsrelaties zijn zo verschillend dat de voordelen niet gelijk verdeeld zullen zijn.

9 Niet het verlichte eigenbelang maar 'verantwoordelijkheid voor eigen handelen' moet uitgangspunt zijn voor nieuw beleid. Landen, regio's en bevolkingsgroepen zijn meer dan ooit met elkaar verbonden, Nederland beïnvloedt via investeringen, handel, migratie en toerisme wat er gebeurt op andere plaatsen in de wereld. We moeten de gevolgen van eigen handelen op andere plaatsen in kaart brengen en daarvoor (mede)verantwoordelijkheid nemen. Het gaat niet aan om wat we via mainstream beleid verkeerd doen via ontwikkelingsbeleid weer recht te breien.

10 We moeten af van het idee dat 'de Nederlandse belastingbetaler' alleen gevoelig is voor 'meetbare effecten'. We moeten aannemelijk maken dat Ontwikkelingssamenwerking ertoe doet, of meer concreet, dat OS een zaak is van het nemen van internationale verantwoordelijkheid.

11 Verbreiding van de ontwikkelingsagenda zonder minister voor Ontwikkelingssamenwerking is gevaarlijk. Op het moment dat de OS-agenda wordt verbonden met die voor migratie, klimaat, enzovoort komt door het 'verlichte eigenbelang' de armoedeproblematiek snel in de verdrukking. Ten onrechte, want zolang bijna een miljard mensen minder dan een dollar per dag verdienen of lijden aan chronische ondervoeding, 75 miljoen kinderen geen toegang hebben tot basisonderwijs en 10 miljoen kinderen hun vijfde levensjaar niet halen, is armoedebestrijding een doel dat ook in de toekomst prioriteit verdient. •

Een uitgebreidere versie van deze (en andere) stellingen is te vinden in het aprilnummer van de *Internationale Spectator*.

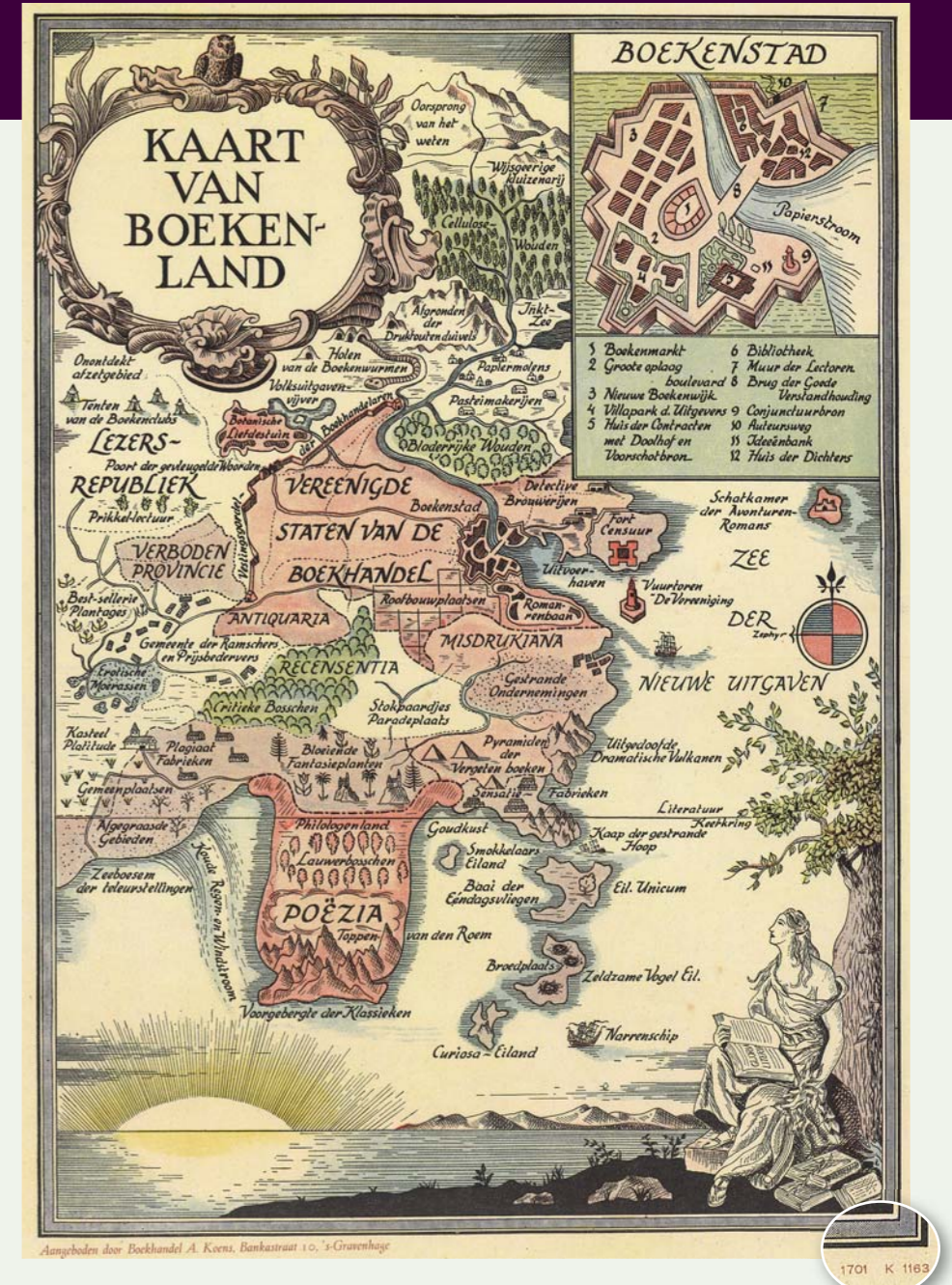
In 'Weg met de ontwikkelingshulp?' in het maartnummer van *Geografie* gaat Ton van Rietbergen in op het rumoer rond de promotie van Wiet Janssen. Wiet Janssen vindt dat het artikel veel onjuistheden bevat. Zijn reactie is te lezen op www.geografie.nl.

De Kaart van Boekenland

Onder de noemer 'fantasiekaarten' gaan allerlei varianten schuil. Ze hebben een hoger abstractionniveau dan 'gewone' kaarten en soms heeft de uitgebeelde situatie zelfs helemaal niets meer met de topografische werkelijkheid te maken. Vaak zijn ze humoristisch, satirisch of spottend bedoeld. Lida Ruitinga en Martijn Storms maakten er in het blad *Caert-Thresoor* een mooi schema voor dat nog eens onderstreept hoe gevarieerd dit curieuze cartografische genre is, vaak met een artistieke en creatieve inslag. De makers zijn dan ook meestal geen professionele cartografen.

Op de Monumentendagen vorig jaar september wilden we dit soort kaarten eens onder de aandacht te brengen. De UvA/KNAG-collectie bevat bijzonder veel fantasiekaarten, waaronder een mooie serie karikatuurkaarten over de onrustige politieke toestanden in Europa in de vervaarna rond 1900. Op jacht naar nog meer verrassende, originele plaatjes voor de Monumentendagen kwamen we ineens deze *Kaart van Boekenland* tegen. Hij laat een fantastisch Boekenland zien, met toponiemen als Misdrukiana, Huis der Dichters, Holen van de Boekenwormen en Fort Censuur. Een inzet toont op grotere schaal de hoofdstad Boekenstad, liggend aan de Papierstroom, die via de Uitvoerhaven uitmond in de Zee der Nieuwe Uitgaven. Over censuur gesproken: het K-nummer (Kengetal) rechtsonder herinnert aan de bezettingstijd. Toen waren drukkers verplicht hun identiteit via dit meegedrukte exclusieve nummer kenbaar te maken. Het K-nummer werd ingesteld in juli 1941. Vanaf medio 1944 was meerkleurendruk niet meer toegestaan. Ook tijdens en na de bevrijding in 1945 verschenen er nog drukwerken met K-nummer. Dat maakte het aanvankelijk aannemelijk dat deze opmerkelijke kaart, waarop ook Fort Censuur een plaats geeft, omstreeks de bevrijding verscheen.

Op zoek naar meer informatie stuitte ik op internet echter op de *Karte des Bücher-*

Tijdens de Duitse bezetting waren drukkers verplicht hun identiteit bekend te maken via een K-nummer

landes uit 1938, die het Duitse voorbeeld blijkt te zijn van dit exemplaar. Mogelijk had de bezetter daarom niet zo'n moeite met deze litho en het afgebeelde Fort Censuur, die dus misschien al tussen medio 1941 en medio 1944 werd gedrukt.

Boekhandel A. Koens in de Bankastraat in Den Haag bood hem aan. Wrang te bedenken dat in diezelfde straat, iets verderop een uit de koers geraakte V2 in januari 1945 dood en verderf zaaide.

De Duitse kaart is gesignd, waardoor we weten dat de geestelijke vader de Münchener illustrator Alphons Woelfle is. Een raak bod op een bekende internetveiling bracht ook deze oerversie kort geleden in de Bijzondere Collecties van de UvA. •

Bronnen

- Ruitinga, L. & M. Storms 2004. Fantasia cartographica: een fantastische wereld in kaart gebracht. *Caert-Thresoor* 23, 4: 83-88.
- Smit, M. 2009. De weergave van Nederland op negentiende-eeuwse cartoonkaarten van Europa. *Caert-Thresoor*, 28, 4: 98-103.
- Stroom, G. van der & R. Kruijs 2006. Het K-nummer. In: H. Renders, L. Kuitert & E. Bruinsma (red.). *Inkpatronen: de Tweede Wereldoorlog en het boekbedrijf in Nederland en Vlaanderen*. De Bezige Bij, Amsterdam.